

11111

1423

Kis-Szántói Bethe Ferencz.

**Budai Szőlőm'
TANTÖSBÁVIO
ÜLTETÉSE MÓDJA**

KOLOSVÁRON

1827.

945304-7130

Budai Szőlóm' ÜLTETÉSE MÓDJA

Ezer-nyóltzszáz-huszonegynek a' tavasszán vólt az, mikor a' Budai Vár' Kerületét, a' hajdani viszontagságos gyakori ostromlások' düledékes televényét, a' vár' mejjékét vagy alját, az úgy nevezett Glacis-t, a' Felsőség' jóvá-hagyására, kész pénzen örökben eladták, 120 szakaszban, azon részein kívül, mellyek már azelőtt művelés alá vétettek, sőt egy része nagyotska tökéletességre is ment vólt. Ezen utólsók között vagyon, nagyra vitt virágjában, a' vár' déli vége 's királyi palota' alatt, a' Nádor-Ispányi Múlató- és Szőlős-kert, a' várba vezető legfőbb út mellett, ez, nyugotra, ama', keletre.

Az újjontan eladatott gyepség, ganéság és kőség veszi-körül a' Vár' falát, nyugotról és északról egészen, keletről pedig, egy darabotska hijján, vagy-is, a' Nádor-Ispányi múlató-kertől-fogva, szinte a' Vízi-kapuig, mely az említett utóbbi időben el nem adatott, és eladatni talán nem is akart. — Nappal, helyélő lajhák', éjjel, gaz-emberek' búvó-hejje vólt az az egész Váralja (a' mi hasznos benne vólt, az, hogy az iskolás gyermekek, tanulás-szünetkor, ott is jádzodoztak); mely egyszerűsmind, elég otsmány ábrázatot formált a' külömben pompás várnak, a' Pestről vizsgáló szemébe. — Éppen ezek, vagy illjen-forma indító okok készítették a' hadi Kormányszéket, hogy azt a' kormányozása alattvaló Haza-sajáttját, bizonyos feltételek alatt, adná-el.

Nemz. Gazda 5. — A' H. Híradóhoz, 1820¹/₂.

91513

A' Hazai-Híradó'

OLVASÓINK

ERDELYI MUZEUM
KÖNYVTÁRA

ajánlja

a' Kiadó.

Azon váraljai Kerthelljek között szerzettem én meg a' 126, 127 és 129-edik szám alattvalókat; melljek egymás-mellett, 2000 □* térséget tesznék, a' Fedett-úttól-fogva (Verdecker-Gang), a' Bankó-Hivatal', Róm. Cath. Anyatemplom', és a' F. Kir. Kamara' épületei alatt és mentekben, ez' utólsónál még 10 öllel tovább északfelé; szélére pedig lefelé, a' Vízváros' felső részéig, az Újj-úttzai házakig dűlnék; a' Dunával, Pestel és körülbelől fekvő minden Hejségekkel szemben, — Magyarországon kiesebb hejjen, kert, nem fekketik.

Ezen 3 Kertnek elegyengetése, kő- és gyalult létz-kerítései, 's rendbeszedése, minden egyéb gazdasági munkán kívül is, sok ezer forintba került; melynek az egész Haza' színe, az elkövetett temérdek munkára-nézve, szemmel-látó bizonyysága. — A' legotsmányabb lét-részekből álló ezer esztendő's mindenféle elegyből földé vált ganéfészket azzá tenni, a' mi most — pedig még sok hijja van, — kétségekivül nem találhat magának egyéb példát magánál. Vólt benne olljan barlang is, melynek a' méjsége, partjával egygyütt-véve, 6 öl, szélessége 12 öl vólt, most — nints. De, gyerünk a' feltett tárgyra; mely az, hogy a' szöllő' legjobb, leghasznosabb, legszebb, legkönnyebb, lególtsóbb, és idővel is legnyúgodalmasabb (commode) munkáju ültetése' módját mutassuk-meg az azt kedvellőknek, úgy, a' mint az, a' most említett kerteken 1822-ben végbe-ment.

1. §. A' Szőlőplánták' beszerzése 's gond-jok- viselése.

Koránt-sem kell valami drága készületű, két-három esztendei nagy munkába kerülő szöllő-

tsemetéről, vagy éppen kész és termékeny szöllőtőkéről gondolkozni; mellyek már tsak eddig is, ha 3 esztendeig nem akartam volna velek bajoskodni, vett-áron, 6--7 ezer forintba kerültek volna. Nem: mert a' dolog nagyban menvén, én, egyenesen a' természet' rendes kertészségéhez fojamodtam.

Az említett esztendő' nyarán, már aratáskor, rábíztam vólt egy ügyes Aratógazdámra, a' ki annak rendes magyar-módján, értelmes szőlőmivelő, hogy nekem egynehány ezer, azon-idei termés szőlő-venyikét, a' legjobb-féle Budai-fajtákból válogatva, metzés előtt vagy közben, szedjen és szedessen össze úgy, hogy azok közt tsak egy szál-se legyen alávaló fajta; és hogy minden fajtát külön tsumókba kössön. Az ember, ígéréte'nek különös gondal és buzgósággal felelt-meg. — Sz. Endre-sziget-beli Megyer-hejség' lakosa ő. — Egybegyűjtött 19 ezer szálat, fajtánként feltsomózva, újj-esztendő-előttig; és azokat a' kertem mellett vólt akkori szállásomra állította.

Szerzettem még ehhez 10 ezer Tokai, vagy is, Hegyalljai két legjobb fajtát, egy derék Ravallér jó-akarattjából; mellyet saját költsé-gemen Budára hozattam.

2. §. Neki állítottam esős időkben, mikor kinn dolgozni, a' kerteket egyengetni, tölteni. kősziklákat vettetni 's fejteni nem lehetett, 20-25 jó Napszámosaimat, kiket a' venyike-készítésbe belé-tanítottam. — Ez a' munka, saját palléroskodásom mellett, így fojt: —

A' mely venyike 4 talp hosszáságu vagy még hosszabb, 's e' mellett végig egésséges és nem girbegurba vólt; abból ki kellett keríteni két jó ültetvényt, éppen 2 talp hosszáságu:

a' többi, szinte fele, tsak egy jó plántát adhatott. Ha a' venyike' alsó része igen görbe, vagy hibás, vagy pedig 2 esztendő s venyike-darabbal vólt töldva, mellyet némely nemzetek kalapátsnak neveznek, és a' kapások szeretnek, én, egy egészséges bötyökig elvágattam, valamint a' felső részt is, a' mértéken túl. A' megmaradt alsó gomb' allját, éppen töben, nem egy, hanem több metzzéssel, szorgalommal megfaragtattam éles görbe késsel (kusztorával) úgy, hogy ott semmi törés- vagy foszlás-forma sérelem nem maradt. A' tetejét, tsak kevés gondal, elmetzettetem, nem a' bötyköt, hanem a' mérték' hosszát nézven. A' közép-bötyökön találtatható kattsakat (capra), a' nélkül hogy a' kés a' felettevaló gombnál, a' metzés' erányában álló bimbót megsértse, módosan, többől levagdaltattam (itt eshet leg hamarább hiba), s az egészen kész ültetvényt félre rakattam. — Az így elkészített, egyforma hosszáságu venyikeket, száz és 2 százával kévékbe kötöttem kétkét vékony fűz-vesszőtskével, úgy, hogy az alsó végek tökéletes egyenes lapot formált. *Harmintz-nyóltz-ezer* egynehány szála gyűlt a' kész venyike.

Lerakattam a' venyike-kévéket naponként egy olyan pintzébe (a' Veres gojóbisnál), mely szüntelen, nem tsak nedves, hanem a' túl-rajta és alatta uralkodó forrástól, mely a' Várból, az Anya-templom alól származik, és foj ketteje kertem' földje alatt le, lutskos vagy legalább sáros szokott lenni. A' pintze, különben, se hideg, se meleg nem vólt. Meleg, sohasem lehet, a' mondott okért; hideg, gondolom, tsak azon télen nem lehetett: mert, olyan téli-nyár, talán száz esztendő alatt sem

fordult több elő. Egész télen által, ingben és pöre-gatyában dolgoztak s izzadtak minden napszamosaim, magam, — a' világ' nadrágos aethetikájánál-fogva, legjobban. — A' kévék, egymás-mellé, talpra, a' nyers-földre állogatva, várták a' szellős pintzében a' kertek' előkészületeit, Aprilis' utóljáig, mikor már a' földbe temetve, bimbózniok kellett vólna. Az én' venyikém' talpa, ha a' kévét vizgálat' kedvéért felfordítottam, merő gomba vólt. Ez, a' gyökér' kezdete.

3. §. A' Budai híres-harangos Kapások (die berühmte und berüchtigte Hauer), kiknek a' nevek Legio, különben, valódi jó szőlőművelők, várva-várták az egész téli példátlan jó időben, az én' már régen megesmert venyikém' végsorsát, s a' viselős hegy' megellését; mosojogva, sőt rajtam szánakozva ültetgetvén ők magok' résszokról az ő' kalapátsos vagy gyökeres tsemetéjeket, annak rendes és szokott módján, gödör-számra, egyegy munkásra napjában 20-25 tövet hőven számlálva. — Nem fogott rajtam a' valóban derék szőlőművelő szomszédság' és nem-szomszédság' nógató tanátsadása. A' kert' hátra-vólt egyengetését elébe tettem az ültetésnek, tudván, hogy a' kész hejbe még el nem fér a' venyike. Fel-szóval bútsúztatták-el, akkor nevettséges, venyike-kóróimat. Hát még mikor az ültetéshez fogtam, s a' kikkel és mikkel fogtam, április' utóljafelé! szerentse, hogy Vintzellér-revolutio nem lett. Úgy nézték azt, egynehány derék és nagy emberen kívül, kitsi'-nagy, mint egy valódi komédiát.

Én, a' temérdek idegen tünődések között, megunt ezer szabadkozások s magyarázatok,

mellett, szakadatlanul fojtattam a' kertek' mindennemü készítését — kapásokkal, átsokkal, kőművesekkel, hogy a' kertek egyszersmind batorságba is jöhessenek. Felállítottam száz egynehány öl kőfal-kerítést, melyben 2 öl magasságu is van; 130 öl gyalult léz-kerítést; egy, két öl szélességü töltött utat, a' három kerten egészen végig; mely útnak alsó oldalát 4, 5, 6, 7 talp magasságu kőfal tartja; egy szép múlató épületet, az első emeletig sat. Elkészítgettem az ültetéshez megkívántatott, és soha nem esmért eszközöket 's szerszámokat is; mellyeket itt — most is Rajz nélkül, mert, nints hozzá pénzem — igyekezem úgy írni-le, hogy a' kinek meg kell érteni, megértse.

4. §. *Venyikeültető Eszközök.*

Egy vagy két *Kertészsinór*, 50-60° hosszúságu egyegy (nekem 100 ölesnél is hosszabb kellett); 2' 6'' hosszúságu, vasas-hegyü tölöpjeivel együtt: mellyet kiki jól esmér. Öle, két-három rossz krajzár.

5. §. Egy *Léztárs*, vagy, egyforma vastagságu és szélességü, tiszta (görts, göts, bog-nélkülvaló), két öles fenyő-léztből készült eszköz, — olyan-forma, mint a' Rajzoló' úgynevezett számara (asinus delineatorum), vagy, lézt-retze, mely ebből áll: —

Végy-elő 8 mindenfelől gyalult fenyő-léztet. Fűrészelj-el négyet kétkét egyforma hosszúságra; négyet, ne. Fúrogasd által a' 8 fél-szalat és 3 egészet, vékony lézt-fúróval úgy, hogy ezek a' likak, a' lézt' egyik végén, ide 3 hüvejknyire kezdődván, egymáshoz, egy hajszálra 30 hüvejknyire (2' 6'') legyenek. A' három hosszú fúrt léztet fektesd-le egyenes

helyre, egymáshoz párhuzamosan (parallele), egyiket a' másikkhoz 26'' hüvejknyire, a' lézteknek azon végeit, a' mellyen a' fúrást kezdetted, egyfelől, még pedig úgy, hogy a' közepső lézt' első fúrás' köze, fél közzel tovább feküdjön, a' két szomszédjánál. A' három fekvő léztek ezen a' végén kezdve, a' fél léztek közzül egyet, fektess-rá azokra, úgy, hogy a' fél lézt' három lika, úgymint, egyik végső, a' szélen fekvő lézt' végső likán, a' második vagy közbülső lik, a' középen fekvő hosszú lézt' második likán, a' fél lézt' másik véglika pedig, a' másik szélen fekvő hosszú lézt' második likán feküdjön. Ugyan-ezt kövesd-el egy más, fél léztzel, visszafelé. Mikor ezt is elvégezted; formáltál a' két fél léztből egy tökéletes X-et, a' 3 fekvő lézten. Tsinálj a' többi 6 darab fél léztből is éppen olyanokat, az X-ek' minden külső szegleteit egymásba bostágtatva. — Mindezeknek hirtelen és jó végebe-vitelekre tsalhatatlan segedelem az előre elkövetett fúrás, mely a' munkamiv' (machina) részeit egymásra erőlteti.

Hogy a' három hosszú lézt' két szélsője egymáshoz nem tsak párhuzamosan, hanem derékszeglere is (ang. rectus) és sokkal erősebben álljon; két ragasztó lézt' segedelmével, össze kell a' három léztet, vagy-is, a' két szélső X' kétkét külső szegletét, egymásba-eresztés által, foglalni. — Ha már az alatt fekvő 3 hosszú, és felül-fekvő 8 rövid vagy négy X-léztet, meg a' két végragasztót, a' mondott módon, fúrt-likoknál-fogva, egyegy vékony fatsappal, tsak ideig-óráig, egybe-ragasztjuk; 's az egész retzét jó derék-szeglere igazítottjuk; akkor lessz osztán az, mikor azokat, minden

megmózdítás vagy tsúsztatás nélkül, igen óvást megnyomva, egy vékony plajbással vagy véssével, az össze-meneteleken meglíneázgatván kétkét-felől a' felül fekvő létzek mellett a' másodihokat, elérjük azt a' tzélt, hogy a' felső X-létzeket az alsó X-létzekbe, — egyiket a' másikba, másikat az egyikbe, — úgy bortsátgathattjuk belé, hogy a' kétkét egymást érdeklő X-létz, az össze-bortsátásnál is egy létz-vastagságúvá lessz; mivel' mindenikből éppen fele-vastagsága van kivésve. — Meg kell jegyezni, hogy az X-ek' felül-fekvő létzteit akkor lehet osztán jól kiplajbászolgatni, mikor már az elébb kijelelt és ki is vésett alsóba a' felsőket beléjük bortsátgathatni, mint kiki jól képzelheti.

A' három alól fekvő hosszú létzbe, melyek majd ültetés-közben, mindég felül lesznek, nem kell a' kész X-eket beléjük bortsátani: azok, tsak vékony-hosszú létzszegekkel lesznek, a' fűrt likak mellett kétkét hejjen, az X-ekhez erőssítve.

Az X-formájú létzek lehejheztetéssek azt tselekedte, hogy a' 3 hosszú létz' középsőjének az egyik vége, fűrés nélkül szabadon áll; fűrés nélkül azért, mert egy egész rész, nem jutott belőlle. Ezt, majd annak idejében, ahhoz a' létzhez szegezzük, a' mely, végen, a' két szélső X' külső szegleteit köti össze, 's kettőt együtt, az össze-menetelen kifúrjuk, mint rendkívülvaló likat.

A' hosszú közép-létznek azon végére, mely fél-mértékkel nyúlik kijebb a' két szomszédjánál, kell szegezni vagy enyvezni, egy aras hosszáságú darab létzet, az X-ek-felőlvaló lapjára, mely a' likat is eltakarja. Ez, áralvó

hogy a' Rendszabó ott is olljan vastag legyen, mint minden egyéb juknál. Az a' kinyúló rész, és éppen a' lik, lessz a' Rendszabó' vagy szőlőmérték' egyik fogantyúja. — Itt is nyúlik egy végkötő-létz keresztül a' két szegletre, melynek közbűlő össze-menetelén szintúgy lessz rendkívülvaló jegylik, mint a' túlsó végen.

A' létzszegek' béverésivel, mely előfűrésokkal, vékony fűróval esik-meg, gondosan kell ügyelni ára, hogy a' fő-fűrésok' úttjába ne essenek: mert —

Mikor a' tsinos össze-szegezésnek vége van, és a' túl ért szegvégek módosan rá vannak hajtogatva 's az egész eszköz feszesen áll, egyfelé-se enged; meg kell azt tisztogatni finom fűrésszel 's ére gyalúval vagy dikittsel (tsapitkával, asztalos-metzőkéssel), akarmére kinyúló végeket és szegleteket, a' négy oldal-létz' mentiben, le kell tisztítani. — Most van már ideje, hogy a' tsak segedelemre fűrt apró likakat, és még egy újjat ott, a' hol a' hosszú közép-létz' vége, a' szegletkötő kereszt-létzig vagy létzre ér, egy akkora vastag-tollu fűróval, mint egy paraszt - de, nem áts-plajbász (negyedrés hüvejk); vagy, még jobb, fekete tüzessal meg kell bővíteni.

6. §. Ezen eszköz' legnagyobb hossza 1° 5' 5", az X-ek' létztei 5' 2" lévén, látnivaló, hogy ahhoz 2 öles létzeket kellett elővenni, még pedig elmúlhatatlanul olljanokat, melyeknek a' vastagságjuk egyforma, és kigyalúva 1 hüvejk. — Tsinos munkájú és bibelődést nem restellő okos Asztalosnak kell annak lenni, a' ki ezt a', külömben igen egyszerű eszközt, mintha öntve-vólna a' ragasztékokon, jól elkészítse. Jaj még most némely tekintetben

annak a' köztársaságnak — tele nem fősvény Kavallérokka, — a' hol a' fő-városbeli legde-
rakabb Asztalos is ezt mondja: — "Én ollyat
„soha-sem tsinállok, a' mit még soha-se tsinál-
„, tam." — Azt az eggyügyü, egy jó Inas' keze
után is telyes tökéletességre viheto, Erdély-
ben már esméretes *Tesserographiát* érdeklerte
az a' szomorú sententia. — A' Szöllő-Rendsza-
bót is saját kezeimmel kellett, a' gyalúláson
kívül, egy tisztelt Hazanagynak elkészíteni, —
nem Kolosváron; de tsakugyan egy tanúlt
híres Mesterember' keze közzül kivéve. A' ma-
thesis' természeti, könnyü végbevitelü kíván-
ságainak nem akart engedni, és az *Ügy-szok-
tak'* erejénél-fogva, nem is engedett. — Ennek
a' Rendszabónak megbetsülhetetlen nagy hasz-
nát utóbb fogjuk meglátni. — Következnek

7. §. A' Vas- és Fa-Jegyszegek.

A' Rendszabó' likainak a' száma, az utóbb
említett rendkívül-valókkal eggyütt, mellyek-
nek tsak a' föld' kezdő- és végző-végein vagy
szélein van hasznok, 17. Az én' Budai Rend-
szabómé tsak 13 vólt, azaz, három létz-X. Az
első, jobb; időt és jegyszeget nyeret.

a.) Egy szép munkáju Tzigány-Hováts vagy
Lakatos, készít 64, de ha az ültetés még na-
gyobban megy, még jobb 100 olljan Jegy-
szeget, melynek hossza egy talp, közepe'
vastagsága negyedrészt hüvejk ($3''$), attól-
fogva, kétfelől menedékesen fogy annyira,
hogy a' két tompa vége akkora, mint egy
vad-borsószem, vagy, fél negyedrészt hüvejk.
Ez a' kettős szeg-forma tehát, kerek-száru,
fejetlen: könnyen kell azoknak által bújni
a' rendszabó' likain.

b. Az Esztergárossal is készítettünk (jobb,
mint ha girbegurbán magunk faragnók)
150 vagy 200 szeget, fijatal tölgy-tser-körös-
vagy más nem hasadó's törő fából; mely-
lyeknek hosszik egy talp, alsó tompa vé-
gek másfél negyedrészt hüvejk, mint a' tsí-
nos-kezü ember' kis-újja' vége, fent, három
negyedrészt hüvejk, gombja egy jó hüvejk. —
Ezeknek a' fa-szegeknek nem tsak a' venyi-
keültetésnél, hanem másszor, a' vászon-fejé-
ritésnél is, éppen ide illő hasznát is vesz-
szük, mint én vettem. Ez az oka, hogy
gombal tsináltattjuk.

c. Szükséges még 50 ollyan fa-szeg, mint
a' millyen és mekkora az említett vas-szeg-
nek fele-hossza. Ennek a' neve *Váltószeg*
lessz; melynek a' hasznát odább láttjuk-
meg. Ezt magunk is megfaragtsálhattjuk: de
még is jobb, ha Magyar-országon az Orsós
Tótok, Erdélyben a' Tzigányok esztergároz-
zák, tölgy-fából.

A' Vas- és apró fa-szegeket egyegy kis fede-
les ládában, a' nagy fa-szegeket egy nagyots-
ka kosárban lehet hurtzolni's tartani. A' sima
és tsúsós vasszegek, — pedig illyennek kell
nekik lenni — igen könnyen el szoktak vesz-
ni, kivált' dudvás (burjános) helyen.

8. §. Venyikeültető Tzölöp (haró)

Harmadfél talp (pes, plantá pedis) hosz-
szaságu, kerek, fent 4 hüvejk vastagságu, egy
talpon alól kartsusodni kezdő, és alsó végéig
menedékesen fogyó fa, tompa végénél egy hü-
vejk vastagságuvá lessz. Ezt a' tzölöpöt, a' Ke-
rekés (Herékjártó), vagy akarmelyik jó fara-
gó ember által, tsupa száraz tserfából elkészít-

tetvén, megvasaltatjuk egy értelmes Kováttal (én mindent egy jó Lakatossal készíttettem), de sokkal jobb egy jó Műszerkováttal (Zeugschmied) úgy, hogy mikor kész, fél öl hosszúságú legyen, alsó tömött (solidum) vastoldalékjával együtt. — Ez az egy, öntés nélkül, csak verve, igen tsiklandós és nehéz munka: mert a fa-tzölöp' alsó másfél talp hosszúságát, ama' tömött vasrészen felül, mereül és *simán*, még is jó vastagon kell betéríteni vassal; mellyet vert vashól, — jó vashól lett öntés által lehetne tökéletessé és örökössé tenni. A' parás' öntött vas, a' kementze-vas, egy ütésre össze zúzódna. Nállunk, mind-a-két Kazában (Diós-Győrön és Hunyad-Vármegyében) elég mód van benne. — A' köpü' alsó vége fél hüvejk tompaságú, vagyis, fél-gojóbis formájú, 's ettől-fogva, a' fa' alsó végéig, az a' fél talpnyi tömött vas, harmadfél hüvejk vastagságra nevededik; általjában, a' kész vasas tzölöp' alsó kétharmad' része, vagy-is az egész vas, nem egyenes-menedékes, hanem hasas, olyan-forma, mint a' dóriai rend' oszlopának felső vékonyodása. A' köpü' vagy vastok, három rövid, kerekfejü szeggel van a' fához erősebbítve, oly' módon, hogy a' szegek' alól tsútsos, felül lapos-feje, a' köpüvasba a' végre fűrt gojóbis-pille (segmentum globi) forma öhölbe belé sippadjon (einsenken-heiszt es).

A' tzölöp' felső végére, — ezt, egy-kisség körül vékonyítva, — húz a' Kováts egy olyan kerek-vasu (drót-formájú), jó lágy vashól készült karikát, a' tzölöp' teteje' színénél fél hüvejknyivel lejjebb, melynek vastagsága, legalább, egy hüvejk. Van ennek egyfelől oldalvást, egy, éppen oly' erős és kerek, kiálló

füle; melyben, ugyan-tsak kerek fülénél-fogva, van egy szabadon mozogható, 15 -- 16 hüvejk hosszúságú, 's egy két ember' erejével el nem görbülhető vasbot vagy fogantyú. — Utóljára, —

Hogy ez a' vaskarika a' tzölöp' földbe-vergetése által, — mint eleinte, míg még a' tzölöp' teteje nem torsos, szokott, — fel ne ugordhasson; körül kell a' tzölöp' teteje' kerületét-verní, a' fa' széléhez közel, sok vastag-rövid vasszegekkel; középen pedig a' fát egy újni vastagságra és csak egy hüvejk mélységre, vastag fűrónak a' kezdő végével megfűrván, oda kell egy pőröjvel verní egy hüvejk hosszúságú, hirtelen-hegyes, megtsipkézett szegletü, fejetlen vasszeget. — Ez a' legállandóbb venyikeültető tzölöp, a' tsupa vashól tsinált után; mellyet, mivel' 35 -- 40 fontnál nem nehezebb, szintúgy odább lehet rakogatni, csak egy 15 esztendő siedernek is. De —

Mindezen költségtől, kevés híjján, megmenekedhetik az, a' ki a' venyikét tsupa követlen 's talán homok-földbe ülteti, 's talán fával is bővölködik. Mert akkor, tsupán-tsak a' felső feszítő vasbotos karikára lessz szükség' költenie. Tzölöpöt, húszat is faraghat maga, 's ha egy elkopik, tüzre teszi, és mást vesz' elő.

Öllyan vasas tzölöp legalább is kell kettő. Mert, az a' szenvedés, a' mit annak, kivált köves vagy bontzolatlan földben (sans rejoler) ki kell állani, ritka; azomban, ha török a' tzölöp vagy szakad, a' jó időt vesztegetni sajnálatos.

9. §. Tzölöp-verő.

Én, a' juggaló tzölöpöt 16 -- 20 fontos pőröjökkel verettem, félvén a' fafurkók' (sujkok)

által igen könnyen eshető szerentséltenségtől, mikor a' furkó' vastagsága miatt nem jól érányozható ember' kezéből az ütlek fére finto-rodván, a' tzőlöp-igazgató vasbotot-tartó' kezét eltörheti, vagy azt hasba, az össze zúzódott sujok főbe is ütheti. A' pöröjvel, erőlködés nélkül is, nyomos és sippasztó ütéseket lehet tenni. A' 10 fontos, legjobb. — Ha fáütleket veszen-elő valaki, mejjel azt az egyet nyeri, hogy a' tzőlöp nem keshed oly' hirtelen mint a' vas alatt; készíttse azt gondosan, rövid és szépen kifaragott fővel, erős, egyenes nyellel. Az ütése mindég tsekéjebb, mint-sem az összehúzott (concentrált) nehézségű vasé. — Fát vassal, vasat fával ütni, legjobb.

10. §. *Ganétömő lapát.*

Van egy kis tömő eszköz, melynek alsó vagy tömő vége, 4 hüvejk hosszúságra, fél üres henger (cylinder concavus), alól-felül, azaz, nyeltőben is nyitva, nem úgy mint az Erdélyi szörnyü ügyetlen szóró-lapát, mely tsak víz' lotsolni vólna jó, a' Fejéritőknél; derék-szelője (diam.) 3 hüvejk; nyele, a' henger' háta' eránnában, 2 talp, és páltzánnyi vékony; lapáttjának alsó fél-kerülete tompa, még-pedig, belőlről kifelé van leráspojzva, hogy ha néha, gondatlan kézben, a' venyikének ütközne is, a' bimbót ne könnyen sérthesse-meg. — Ezt is a' kanalas Tótok és Tzigányok faragtsájják.

11. §. Mi kell még ezen, akkorig nem gyakorlott venyikeültetéshez? — Az, a' mit minden bámúló Kapás méltán kinevetett: mert az ő apja' és nagy-apja' protokolljában nem olvasta, — *Víz.* Az öntöző víz az efféle okos ültetésnél a' *sine qua non.* — Szükséges 'hát a' kút; vagy, ha sem ez nints, sem más mó-

don jelen veszteglő vagy fojó-vízre szert nem tehetni; kéntelenek vagyunk a' vizet hordószámra hordatni: vagy ha nem; jobb a' dolgozhoz hozzá-sem fogni, jobb, mint-sem ügyjární, mint az én' akkor-esztendei conplantatoraim, kiknek alig tettett-meg a' kertjeken, hogy szöllőt ültettek vólna — jól megjegyvezük — 1822-diki nyáron! — melynek párját, a' rekkenő és állandó hévségre-nézve, mi élők, talán nem esmértünk.

12. §. Fő gondom vólt, már kert egyengetés' (planirozás') kezdetén, hogy vízre könnyü módon tegyek szert. Vélekedésemmnél-fogva készíttettem, tsak 10 talp hosszúságu föld-fúrót. A' próbatételig, ezen kívül, tsak egy hellert-se költöttem kútra. Ott-fent a' hegyen, a' templom' eránnában éppen, megfúrtam a' televénnyel vastagodott köves földet, és a' föld' akkori színéhez (azután 4 talpnyival vastagítottam ezt) 5 talp méjjségen megtaláltam az örökös forrást, melynek a' víze, mint a' kristáj, télen-nyáron egy hidegségű, örökre ki-'s-befoj. Nyomon elkészíttettem két gyáva Hómíves-Legénnyel, faragott négy szegletü, Promontoriumi kövekből, két pompás ollyan kútat, mellyekhez hasonló Európában, tudtomra, egy sints. — Mire-nézve nints? — Tsak egyedül ára-nézve, hogy ezek, 6--7 száz forint helyet, a' mennyire annak tsak külső becsit minden vizsgálók teszik, tsak 150 forintba kerültek sajas gondom alatt; és hogy egyedül ezek azok — itt is azt mondom: tudtomra, — mellyeknek víztartó alsó részek' öble (im Lichten) 5 talp szélességű, fent pedig tsak 3: a' vízen felül negyedfél talp magassága tsonkatsúts (conus truncatus). A' forrásvíz' ki-'s-

béfojása a föld alatt esik-meg; kiüti magát az alsó kúton alól, a' kerten kívül, a' szomszéd házaknál, könnyezve. A' kút'vize mindig ugyanazon-egy méjjségü. — Ez, a' kőkút készítésnek legjobb és legállandobb módja. Egy, 1000 darabból álló gujának, elég egy így készült kút, ha a' víztartó része 10 talp méjjségü, és 12 talp derékszelőjü, tele vízzel: mert 900 kotzkás talp (pes cub.), vagy kétannyi erdélyi veder-víz van benne (a' Magyarországiaknak legyen mondva: — egy veder = 12 ittze). —

13. §. Ezen kútak mellett áll egyegy nagy —

Víztartó Kád.

A' venyike-ültetésnek itt ajánlott módjához, szintügy, de még inkább, mint minden veteményes kerthez, szükséges az efféle kád; mellyet másszor másuva lehet fordítani. A' venyikeültetésnél nem csak öntözés' kedvéért, hanem más szint' olyan fontos szükségre is kell ilyen edényt tartani, mint utóbb megláttjuk.

Kell még hozzá egy pár öntöző edény. Akarmiből álljon az, hasznára-nézve, mindegy. A' réz, bádóg vagy fa tovább tart: de akarmelyik szük-száju fazékkal, kivált' tőtikés (mádáróru) tserépedénnyel, egyet-érhetni. Itt még most rostás öntöző nem kell: hanem, désa (tseber), kell vagy kettő.

14. §. Mint venyikeültetéshez szükséges, de nem szerszámbeli dolgot, kell még itt előkészületül említenem azt, hogy a' kinek úgynevezett porganéja nem volna, készíthet az juhganéval kevert jó földből, ha homokba ültet; ugyan olyan földel vagy homokkal pedig,

ha kövér földbe rakja a' venyikét. Fő dolog az, hogy az így készített trágyát tsupa parássá tegye. — Nekem, sok száz esztendő, földé vált trágyám oly' temérdek vólt, hogy az egész Buda' veteményesséhez elég lett volna. Szőlőültetésemhez öt század-része se kellett: a' többi, egyengetésbe ment, — mind megrostálva, egy magam-tsinálta, 20 □ talp nagyságu földrostával; melynek párja sehol sint. 44 forint helljett (a' rosta-kötőnek), 21 forintba kerítettem: ma is újj.

Nints időm itt felhordani számtalan környületeket és hasznos fogásokat, mellyek azon szörnyüséget meghaladó rongy- és düledék-föld' rendbe-szedésében elő-fordultak: mellyeknek két egész esztendeig, tsaknem minden-nap' szemmel-látott fojdogálása, kétséggkivül sok tanúságot oszlatott-el Budán. — Fő tárgyunk most a' Szőlőültetés' módja; mellyet, a' menynyire röviden lehet, érthetőleg adok-elő.

15. §. A' Szőlőültetés' tulajdon módja e' vólt:

Egy ügyesebb, de szőlőt soha-sem mivel, Árva-Vármegyei Tót siederrel (napszamosaim többnyire mindég Tótok vóltak) kifeszítettem az egyik sinórt, kert' hosszában; a' másikat amazzal derékszegletre (ad angul. rect.), kert' szélére. Ez a' két sinór ott feküdt addig, míg a' két léneát két-két, gombos fa-szeggel kijellették. A' sinórok' össze-mentekre egy vasszegt dugtam. Ezzel, a' sinórokat végképpen fére tévén, megindult az ültetési munka mathesis szem-linéázással, kert' hosszára. — A' Rend-szabó ráts' nyeles végét tartottam magam, szegleten állva, másik végét az említett legény,

Nemz. Gazda 6. — A' H. Híradóhoz, 1820¹/₂.

kert' hosszára, velem szembe. A' lézt' egyforma lebotsátása közben, én, a' balom-felőlvaló szeglet-likat a' vas-szegbe akasztottam erőltetés nélkül, hogy a' szeg, tsüngős (perp.) állásában megmaradjon, 's a' földre fektetvén, intés által igazítottam a' legényt jobbra-balra, terjedtségmérési módon; mely dolgot nyomon megtanult, úgy hogy, ritkán kellett őtet vissza igazítanom. A' mellettemvaló véglézt' fekvését is, a' derékszeglet' megpróbálására utánna néztem most egyszer, és a' két fa-szeget heljre igazítottam.

Mihelyt a' rendszabó igaz derékszegleten feküdt; a' napszámos egy pillantat alatt megdugdosta, a' bal-markába már azelőtt felmarkolt vas-jegyszegekből, a' rendszabó' likait, a' fogantyú' likán kívül, melybe most szeget nem kellett dugni, mivel' a' határon kívül vólt, és a' lézt-ráts' túlsó végén, a' közép-likon kívül, melynek tsak a' következő határon lessz haszna. A' szegeket jó-formán lenyomogatta a' földbe, tsüngő (perp.) egyenességgel, a' nélkül, hogy ide vagy oda mozdultak vólna. Mihelyt a' 14 szeg a' földben állott; azonnal felémeltük ketten, egyforma emeléssel, óvást de hirtelen, a' Rendszabót: a' 14 szeg pedig, minden legkissebb fére-dülés nélkül, a' földön állva maradt. A' felemelt rendszabót (most már két ember' kezére bízam a' rendszabót) az e' lébbi fekvése' végiben, lebotsátották úgy, hogy a' fogantyú' lika és ennek két vég-szomszédja, az utolsó 3 álló szegbe minden erőltetés nélkül belé bortsátódhatott, az egész rendmérték pedig a' következő üres helyet, línea' mentében, ismét hiba nélkül feküdte-meg, mely, tsak a' mondott 3 szegre-bortsátás által, mindég tö-

kéltelenen ment utóbb-is, az előre-kandikálás lévén mindenkor a' heljbenhagyó próba és meghatározó. Megdugdosván ismét az üres 12 likat, — 's ettől-fogva mindég tsak anayit, a' mértéket felemelvén, tovább men'ek. A' két rendkívülvaló közép-lik, a' vég-lézteke, nem dolgozik többé, míg tsak az ültetéssel valami véghatarra nem érkeznek; három lik pedig mindég dugva van, mint igazgató mérték. Ennél-fogva kell, egyegy odább tétellel, tsak 12 szeget dugni a' földbe.

Igy meg' ez a' mulattságos ültetés, igen hirtelen, az egész soron végig, akarmilyen hosszú legyen a' beültetendő föld, vagy, a' meddig szükséges.

16. §. Mihelyt a' rendszabót első fekvéséből felemelik; egy harmadik ember feltseréli az álló vasszegeket gombos fa-szegekkel, ezeket éppen a' vasszegek' helljébe dugdosva, kettő híjján, vagy-is, ára igyelve, hogy a' kezdő helljen álló ember jobbjá-felől, két szeglet-szeghez hozzá-sem nyúl, azokat, azon tsüngő állatokban, megmozdítás nélkül, végeslő-vég g ott hagyja, azért, hogy majd mikor a' következő sorra kerül az e'féle kiszabó munka; az utól menő' baljánvaló két szeglet-likat, óvást, azon megsugorgatott álló szegekbe bortsássák, hogy így a' lézt-ráts azonnal és tökéletesen eltalálja a' maga' igazi helljét, 's az ott maradt ritka szegsor mutassa az igaz egyenes líneát.

Ezen utóbbi rendtartásból ki lehet nézni, hogy most, a' munka bal-kézzől megyen jobbra, azaz, a' föld' bal-oldalán kezdődött a' jegyzés, és a' második 's többi üres hely, jobbra esik a' hátul-menőnek. Ha 'hát valaki jobb oldalról ültet bal-felé; értse megfordítva azon

rendtartásokat, — akkor, a' bal-felőlvaló két szeglet-szeget hagyják a' földön állva, melyekre, a' második soron dolgozván, a' jobb-kéz-felőlvaló két szeglet-likat húzzák.

Ímé, ebből is kitettzik már, miért kelljen sok vasjegyszegeket tartani. Kitettzik az is, miért kelljen gombos fa-szeget még többet és szépeket készíttetni. Ugyanis, a' mint a' rendszabó elébb mendegél, a' vasszegek' nyomát, kettő híjján, mind fa-szegekkel kell megrakni. A' juggalók pedig, ha két-három tsapatban dolgoznának is, a' rendszabó-rakókat el nem győznék. 'S osztán, néha nem is végezék-el akkor nap' a' kiállogatott jegyek' helyét: sokszor az idő is kiveri őket a' munkából nem tsak egy nap'. Azomban, a' már kiszabott helyről nem lehet a' szegeket nagy bajkövetkezés nélkül kiszedni. — A' vasszegek azok egyedül, a' mellyeket az új sort mutató helyről, éjjelre, vagy, több napi nem-dolgozhatás miatt, kiszedjük ugyan, hogy ne rosdásodjanak, de kivált' hogy el ne lopják azokat; hanem, hogy a' sort 's a' szegek' helljét minden hiba nélkül megtaláljuk, azoknak a' nyomokba éppen olljan fa-szegeket dugdosunk, mint a' mίjjenek a' vasszegek' fele-részei; mellyeket elébb meg is esmértünk.

Annak a' munkásnak, a' ki a' vasszegeket kitseréli, kötelessége még az, hogy a' rendszabó-rakóknak a' vasszegeket kezekre szolgáltassa, 's egyszersmind ára igyelman, hogy a' szegek el ne vesszenek. E' szedi-fel azokat a' fa-szegeket is, a' mellyeket a' következő három munkás, tölöpverés-közben sorra hány.

17. §. Ez a' rendszabó létz' segedelmével kipéztézett rend, a' föld' és plánta' meg nem

tsalására-nézve, az az egészen kimerített tökéletesség, mely a' terjedtségmérésnek sajátja, és megjobbíthatatlan. Nints a' természetben semmi más képzelhető mód, mellyet az, a' plánták' szomszédtságra, 's a' földnek azokra- való egyformább felosztására, 's egyszersmind rendesebb környék' formálására (arrondissement) elő-mutathatna. Ebben a' tekintetben, itt van a' természet' tökéletességének véghatára; mellyet a' Mathesis egy karika és az ebbe formálható hat egyforma oldalú, hat-szegletű forma' tökéletességével bizonyít-meg.

Egy nem-terjedtségmérőnek, kézzel-foghatólag ki lehet egy így ültetett szőlőtő tanyáját és részét mutatni. — Képzellen magának egy régi módi nagy, és, ha lehet, kerek üvegablakot (eleget találni még ma is), melyben az üveg-táblák ónba (ólomba) foglalt 6 egyforma oldalú 's szegletű darabok, — a' természetnek vagy terjedtségmérésnek azon egyik tökéletessége, mellyet a' Kádár-legény is tud. Egy olyan magános üveg' kellőközepén, képzellen magának egy tő szőlőt; melynek az az egész üveg, osztájban jutott saját része. Nem bír abból igasságosan a' 6 szomszéd közzül egy is semmit; valamint ő se bír hat szomszédjaitól egy hajszálat ab-intestato. — Formáljunk már most, hogy a' 7 szomszédos tövek' bírt igazzait, jussait, portióit együtt lássuk, 7 olyan üveg-táblából, más, éppen olyan hat-szegletűt, mint a' millyen akarmelyik egy olyan magános táblátska. Mindjárt kittetzik, hogy a' közbülső táblát, 6, éppen olyan és akkora — nem kissebb, se nem nagyobb, veheti jól körül: a' külömbség tsak az, hogy ez az egybe-rakás határtalan lévén, valamint a' nagy

természet a' mi' elménkhez-szabva, az a' körül-
álló 6 más üveg, symmetrica tsipkézettel ma-
rad, annak megmutatására, hogy ez az egybe-
rakás, szoros intézet alatt, végetlenül és forma-
változás nélkül fojhat. A' 6 szomszédot már
12 olyan táblátska, a' tizenkettőt 18, ezt 24
'sat. veheti telyes tökéletességgel körül. — Rép-
zeljünk már mindenik üvegtábla' közepén egy-
egy plántát: és, imé ezen módon áll a' kéz
alatt forgó Budai szőlő, — minden tő, akarmé-
re 6-felé, egymástól 50 hüvejknyire. — A'
ki a' földet és munkát nem sajnálván, 50 hü-
vejknyire rakná, talán semmit-se hibázna. — Egy
ollyan plántának a' tanyája, teszen ($780 \square'' =$
 $5 \square' 60 \square'' =$) 5 kotzkalapos talpat és 60
kotzkalapos hüvejket —.

18. §. Ha pedig a' szőlőt tsak paraszto-
san, de még is rendre, úgy ültetjük, mint
van a' Budai vár' főbb kapuja előtt, a' hágó
mellett délnyúgotra, — derékszögletre (rectan-
gulariter): tehát, először hogy egynek a' ta-
nyája négy egyforma szegletű, és így, a' szeg-
letek a' tőtől távol vannak; azonkívül még,
egynek a' része $900 \square''$ vagy $6\frac{1}{2} \square'$. Holott a'
quinconce-al egyforma távolságra van ültetve.
A' külömbség, tsak egy tónél, $120 \square''$, egész
nyilason = $160 \square'$.

A' rendszabó-létzen két egész háromszeg-
letű köz az, mely egy tőnek a' része, de *nem*
tanyája; mert ez, 6-szegletű képzelt határu
társég, a' szőlő között, melyben a' szeglet-
szelő (diagonalis) éppen $17\frac{1}{2}''$; azon szál ón'
kellőközepén, egyik szőlőtől a' másikhoz
egyenes húzomban által-menő képzelt linea
pedig a' szőlő között, innen az ónon $15''$, va-
lamint túl is 15 hüvejk. — Ezen mérsékletek'

(dimensionum) számlálgatása által tettik a'
ki, hogy a' rendszabón látható két, háromszeg-
letű együtt, az a' dült téglalap (parallelepi-
pedum) akkora, mint a' hat szegletű ablaküveg,
a' most elő-adott mérséklettel $17\frac{1}{2}$ és 15.

Utóljára, ítéletet lehet tenni az említett
négyszegletű szőlőtanyáról és a' 6-szegletesről
tsak abból is, hogy ebben, a' tő' legközelebb-
való határa, egy oldalról $15''$; amabban is:
legtávolabb fekvő határa pedig ennek $17\frac{1}{2}''$;
amazé $21\frac{1}{2}''$. — De, lássuk most figyelemmel,
hogy fojdogál maga a' —

19. §. *Venyikeültetés.*

Ezen foglalatossághoz ismét más három
ember kívántatik, ha a' dolog nagyban, fábrika-
módon akar fojni, sőt, hat vagy kilentz is
felillik, ha úgy van a' dolog, hogy a' sörpé-
tézők fojvást foglatoskodhatnak a' rendszabó
mellett. Még most pedig tsak a' földjugga-
lásról akarunk szólni. Elég az, hogy egy jó
pallér mindent a' környületek szerént rendel,
idővesztegetés nélkül. A' jó pallér, álltában is
legtöbbet dolgozik. Ha 'hát a' sorjegyzőknek
nints idejek másfelé; három más ember, kik
között egyiknek ügyesebbnek kell lenni, elő-
áll; az utóbb mondott, kezébe veszi a' ligga-
ló tölöpöt, 's artzal áll az ültetendő helynek,
szegleten, a' hol a' vasszeg áll; akarmelyik
szegleten kívánja a' föld' fekte a' kezdést,
mindegy. A' más kettő kezébe vesz' egyegy
pőröjt vagy fa-ütletet, 's amaz' elébe keresztbe
állanak, de ketten egymással szembe. Egész
munka-közben, ára mind-a'-hárman különös
gondal igyelnek, hogy, heljbe állván, ide-
s-tova ne tipegtopogjanak, az álló fa-szegeket
ne érdekeljék, ki ne düjtsék, mivel' ez, elég

nagy hiba; ámbár a' többi álló szeg' segedel-mével, tsalhatatlanul heljre-hozható. — A' verők közül egyik, rend-szerént az, a' ki majd, a' már elkészített oldalon áll, kihúzza, tekerintve-formán, a' földből a' következő szeget — kétségkivül legelősször azt az egy vasszeget, a' munka' kezdetével — 's háta' megé leveti. A' tzőlöpös leteszi a' szeg' be nem omlott gödrötskéjébe a' tzőlöp' hegyit, és tartja azt fél-kézzel, tsüngő vas-fogantyújánál-fogva, ezt fesszesen tartva és mindég lefelé nyomva vagy húzva, hogy a' keze, a' nagy ütésre, ne rázkódjon (nicht prelle); mely külömben el nem marad, 's meg is 'sibbadhat. Az ő legfőbb gondja az, hogy a' tzőlöp mindég tsüngösen (perp.) álljon, és dűlős állásában tsak egy ütést-sem kell rajta tenni. — Se puha, se makats földben, nem szükség' a' tzőlöpöt ide-'s-tova fesszegetni; elég azt tsüngős állásra igazítani, ha kezd dűlni. — Zömök-ember nem idevaló; e' miatt dűl a' tzőlöp fére.

Mikor a' tzőlöp a' jegyig (2 talp méjjségre) lement; a' verők pihennek addig, álltokban, míg amaz a' tzőlöpöt, fogantyújánál-fogva kitekeri, és tekerés-közben — nem pedig másképp' — húzza-fel, 's egyenesen a' következő gödrötskébe teszi, melyből a' szeget a' verő éppen akkor, és nem elébb vette-ki. — Két sort lehet egyszerre vinni. — Mind-a'-három ember, de kivált' a' tzőlöp-tartó, vigyáznak ára, hogy a' kész gödörbe föld vagy más valami ne hulljon. Ezért jó a' földet, a' már levert tzőlöp mellett, ha szükséges, megtapodni.

Ha a' tzőlöp tsak egy-két ökölnyi köre akad; ezt, számba-se kell venni, mert könnyen megfogja az azt győzni, vagy széjjel zúz-

za, vagy fére nyomja; a' tsemetének semmitsem árt. De ha másánnyi követ vagy talán sziklát sejt-meg a' pörőj, — mely a' pörőj vissza-tettző koppanásából és vissza-rendüléséből világosan megérzik; — ezt abban kell hagyni, 's mikor ideje lessz, el lehet a' bajt igazítani, vagy tsak tsákánykapával, ketskelábbal és pörőjvel, vagy puskaporral.

A' földliggeratók után következik egy Tiszt vagy hűséges tseléd; a' ki már akkorra, mikor a' munka ennyire haladt, elkészítette a' venyikét, trágyát és a' vizet. Két-három tsomó venyike a' kűtnál a' kádban úsz; a' trágya, kis kosarakkal együtt, a' trágya-tömő lapát, kádvíz, désák (tsebrek), öntöző edények — mind kéznél vannak; hogy a' munkás soha-se mondhasa — hozzanak ezt vagy amazt.

Egy okos gyermek, 15--14 esztendős, egy fél-kéz-kosárban portrágyát viszen a' rakásból (kupatzból) a' már kész gödrökhöz. Mindenik gödörbe tsúsztat a' 8 hosszabb újja között egy kis összemarokkal, hogy a' gödör' szűke fél-talp magasságra, oda-nyomogatás által, megteljen: mely egy tökös-diónyyi-gombu vékony bot által esik-meg (illyet is tsinál a' faragtsá-ló Tzigány). — Egy másik, emberebb, megtömi azt imígyamúgy, de, hogy a' gödör' fala még most ne szenvedjen. — A' Tiszt vagy jó tseléd, az oda lutskoson letett és betakart venyikéből, minden gödörbe botsát egyegy szálat, tövel lefelé; ha úgy nem tehet mint én, mikor mindenik gödörbe 2 szálat, egy Budai Hadárkát (fekete, legelső fajta) és egy Tokai fejtét tettem, a' meddig kettesével győztem, telyes-tökélletes haszonnal. — Hadd szölljön a' Budán megfordulóknak, maga.

21. §. Most kezdi már egy nem-ravasz az öntözést, mely külömben, nem-hosszú szál embernek, legkönnyebb dolog. Megmeríti az edényét és a' venyikés gödröket, — akar vólt esső, akar nem, mindegy — színig tölti vízzel, két kerülőben, apadás és egymás-után. — A' víz, a' kemény fallá erőltetett és sodrott gödröt egészen keresztül járja, mereül felbontja — most már szabad, — a' gödör' környékét ez a' 6--7 ittze víz úgy meghattja, hogy én, rajtam tünődő temérdek embernek kinyilatkoztattam, hogy ha őszig nem lenne is esső, egy szálát-se félték azokból, a' mellyeken a' gonosz munkás, ott nem-létemkor, tsalárdságot nem követett-el. — Két, nyilván kitettző rövid sor hozá-ki belöllem ezt a' gyanút. Én a' kárt jóvá-tettem. Nem is lett esső, mondhatni, a' mely esső nevet érdemelhetett volna; 's a' föltozatlan szóló ma is a' legszebb épségben áll ott, minden-némü prófétzián győzödelmeskedve.

22. §. A' második víz' lesippadása után, a' trágyázó, a' trágyás kosarát a' bal-kezeből a' gödrök mellé egymás-után letezegetvén, megfogja bal-kézzel a' venyike' tetejét, egykiségg lefelé nyomintja azt, jobb markával tele hánnya a' gödröt tsaknem földnek-láttzó por-ganéval, a' vesszőt mindég egyenesre igazgatva. Az öntöző ember, vagy más, valóban okos és szófogadó, neki áll a' gödörnek a' fent leírt hengerforma tömövel, és letömi gyengédeden 's vígyázattal a' ganét, a' tömő' hátával mindég a' falat érve. Le szokott az szállani három-négy hüvejknyire, alább vagy felljebb.

Akkor az öntöző újra neki áll, és kíméletlenül meglotsolja, hogy még ki is kezd fojni; mellyet hegyóldalban el kell kerülni. Ezt

a' lotsolást már — mert már ez nem tsak öntözés, hanem lotsolás is — jobb, rostás kerti kannával tenni-meg, hogy így, nem tsak a' gödör teljen színig vízzel, hanem a' környéke is földszint jól megázzon. Mert, —

23. §. Akarmikor, még azon nap', és ha rekkenő hévség van, mindjárt a' víz' jól felszikkadása után, megtölti egy a' gödrök' üregét, akar ganés földel, akar tsak jó nedves földel a' gödör' környékéről, marokkal, nem kapával, és abban hagyja; 's ezzel, az egész ültetés' minden mesterségének vége van, tsak mettzeni kell.

24. §. A' mettzéshez, kivált' most, mikor még a' plántának semmi kapaszkodó gyökere nints, a' föld is lágy körülötte, jó Mettző és éles kés kell. A' mettzést nem húzólag, hanem nyomólag, lefelé kell tenni; és, inkább tsak ára kell igyelni, hogy a' venyikék' kinyúló részek közelittsenek egymás' hosszaságához: mert, idővel lessz az, vagy tavasszal, vagy a' második következő őszön, mikor az újj ültetvényt állandó tökére mettzeni elkezdjük. — A' Budai szőlő 1823-nak a' tavasszán még, önként metztetlen maradt; ámbár igen buja és erős venyikeket hozott: jobb szerettem, ha azon nyáron még vadon próbálja az életet, és háborgatás nélkül gyökeredzik. Kapállás, karózás és kötözés vólt egész mivelete. — Ültetés' végezetitől-fogva, azon idei legszükségesebb és úgy-szóllván egyedülvaló munka az, hogy a' dudva (burján) egy óráig-se vehessen erőt. Közte, karalábét, olaszkáposztát és guggonülő paszújt (fuszujkát) termeszteti, gazdag földben mint a' Budai kert, kár nélkül megeshetne: de, legjobb abban semmi idegen-féle plántával

nem babrálni: gyökér-veteményt pedig, mely a földalatt terem, vétek volna belé szálni.

25. §. Én az ültetést Június' 16-odikán végeztem, oly' forróságban, — mint kiki jól tudja — 1822-ben. — A' venyikeiskolába szánt kiválogatott ritka-betsü fajta venyikéket, még azután ültettem-el, a' tsigojádztató gödrökből; melyről majd szöllok egynehány szót.

Harmad-negyed nappal már ültetés' kezdete után, egymást érte a' bimbó-dagadás: az ültetés' közepe' táján, ugyan-annyi nap-múlva, gyümölsöt hozó 's leveledzni kezdő venyike is vólt: ültetés' vége körül, mikor az utólját raktuk, az eleje mereül zöld vólt, mikor már közelgetett a' természet' második vajúdása' ideje — János' napja. A' legutólsó, Június' 16-odikai ültetményem vólt az, melyből egy tő, sok száz, meg ezer gyümölsözni kezdett, de utóbb, a' nagy hévség miatt, gyümölsét szerentsésen elrugó bokrokon diadalmaskodott az által, hogy egy 27 szemből álló fürtjét, Sept. 23-adikára, azon esztendőben, és így, a' kopasz venyike' — nem tőke', sem tsemete' — ültetése után 99-edik napra, tőkélletesen megérlette: mellyet harmadnap-múlva 27-en ettünk-meg.

26. §. A' Szöllőszaporításnak, 's fóltozásnak is, ezt a' tsinos és valóban okos módját, ha nem szánt-szándékkal akar valaki lugasos szöllőt annak igazi módján nevelni, én, minden józanon gondolkozni tudó embernek, tiszta szívemből, minden képzelhető haszonkeresés nélkül, valamint eddig, ajánlom. Nints ebben egy lépés is nehéz és drága, minden mozdulás benne gyönyörködtető, mert okos. A' legnagyobb rangu ember, ha külömben sokkal fontosabb foglalatossága, de kivált' tisztí Hivatala,

mely mindennél előbbvaló, engedheti, gyönyörködve palléroskodhatik az efféle ültetők mellett. — Mely temérdek elsőséggel bír ez a' mód, a' szokott mód felett, nem győznénk elő-beszélleni. Tsak az a' rettenetes szövevényes erdő, a' mellyet, kivált' az erdélyi régi szöllők' földében 's egyszersmind felette, ha a' föld a' gyökerekről egyszerre elrepülhetne, látnánk, úgy elremítene bennünket a' szokott ültetés', homlítás' és tőkésűjlesztés' módjától, hogy ennek, kevés idő múlva, nyomát-se találnók-meg. Tsuda, hogy a' vakondok bújkálhat a' szöllők között, ámbár, tsak 4, 3, 2, 1 tő van egy □ ölon. Méreg-erejü friss meleg-ganéval temetni-el egy 's két lépés hosszáságu, tíz plántának is elég gyökeret nevelhető vén, veszendő és újj venyikéket 's tőkéket, mellyeknek kettejéből, tsak emésztő fene lessz, nem sokkal előbbvaló a' ganédombnál, melyben egymást minden gyülevénynek össze kell emészteni, egy tőkmagon kívül, melynek szerentséje vólt fentebb maradni.

27. §. Venyikeiskola

Neve van a' kert' azon részének, melyben a' jól megmettett és magnak elkészített, egy esztendő kopasz venyikéket, hogy magokat ott kimutassák, — megélednek vagy elvesznek — sűrűn elültettjük, 's a' jókból osztán, egy 's két esztendő tsemete-korokban, vagy egész tábla-szöllőket újjontan szaporítunk, vagy tsak a' vén szöllőket fóltozzuk. — Nints az ilyen, jó fajta tsemetéknél jobb módja a' szöllőnek szüntelen ép és egészséges állapotbanvaló tartására; nem ér ezzel semmi más, akarmi módon mesterkélth homlítás vagy sűjlesztés; száz

nem babrálni: gyökér-veteményt pedig, mely a földalatt terem, vétek volna belé szánni.

25. §. Én az ültetést Június' 16-odikán végeztem, oly' forróságban, — mint kiki jól tudja — 1822-ben. — A' venyikeiskolába szánt kiválogatott ritka-betsü fajta venyikéket, még azután ültettem-el, a' tsigojádztató gödrökből; melyről majd szöllok egynehány szót.

Harmad-negyed nappal már ültetés' kezdete után, egymást érte a' bimbó-dagadás: az ültetés' közepe' táján, ugyan-annyi nap-múlva, gyümölsöt hozó 's leveledzni kezdő venyike is vólt: ültetés' vége körül, mikor az utólját raktuk, az eleje mereül zöld vólt, mikor már közelgetett a' természet' második vajúdása' ideje — János' napja. A' legutólsó, Június' 16-odikai ültetményem vólt az, melyből egy tő, sok száz, meg ezer gyümölsözni kezdett, de utóbb, a' nagy hévség miatt, gyümölsét szerentsésen elrugó bokrokon diadalmaskodott az által, hogy egy 27 szemből álló fürtjét, Sept. 23-adikára, azon esztendőben, és így, a' kopasz venyike' — nem tőke', sem tsemete' — ültetése után 99-edik napra, tökéletesen megérlelte: melyet harmadnap-múlva 27-en ettünk-meg.

26. §. A' Szőlőszaporításnak, 's fóltozásnak is, ezt a' tsínos és valóban okos módját, ha nem szánt-szándékkal akar valaki lugasos szőlőt annak igazi módján nevelni, én, minden józanon gondolkozni tudó embernek, tiszta szíveimből, minden képzelhető haszonkeresés nélkül, valamint eddig, ajánlom. Nints ebben egy lépés is nehéz és drága, minden mozdulás benne gyönyörködtető, mert okos. A' legnagyobb rangu ember, ha külömben sokkal fontosabb foglalatossága, de kivált' tisztí Hivatala,

mely mindennél előbbvaló, engedheti, gyönyörködve palléroskodhatik az efféle ültetők mellett. — Mely temérdek elsőséggel bír ez a' mód, a' szokott mód felett, nem győznék elő-beszélleni. Tsak az a' rettenetes szövevényes erdő, a' mellyet, kivált' az erdélyi régi szőlők' földében 's egyszersmind felette, ha a' föld a' gyökerekről egyszerre elrepülhetne, látnánk, úgy elrémitene bennünket a' szokott ültetés', homlítás' és tőkésűjesztés' módjától, hogy ennek, kevés idő múlva, nyomát-se találánk-meg. Tsuda, hogy a' vakondok bújkálhat a' szőlők' között, ámbár, tsak 4, 3, 2, 1 tő van egy □ ölon. Méreg-erejü friss meleg-ganéval temetni-el egy 's két lépés hosszáságu, tíz plántának is elég gyökeret nevelhető vén, veszendő és újj venyikéket 's tőkéket, mellyeknek kettejéből, tsak emésztő fene lessz, nem sokkal előbbvaló a' ganédombnál, melyben egymást minden gyülevénynek össze kell emészteni, egy tőkmagon kívül, melynek szerentséje vólt fentebb maradni.

27. §. Venyikeiskola

Neve van a' kert' azon részének, melyben a' jól megmettett és magnak elkészített, egy esztendő kopasz venyikéket, hogy magokat ott kimutassák, — megélednek vagy elvesznek — sűrűn elültettjük, 's a' jókból osztán, egy 's két esztendő tsemete-korokban, vagy egész tábla-szőllőket újjontan szaporítunk, vagy tsak a' vén szőlőket fóltozzuk. — Nints az ilyen, jó fajta tsemetéknél jobb módja a' szőlőnek szüntelen ép és egészséges állapotbanvaló tartására; nem ér ezzel semmi más, akarmi módon mesterkélthomlítás vagy sűjjesztés; száz

esztendő korában is felserdült legtelyesebb erejében áll az így föltozott, sor-megzavarodás és termés-megtsökkenés nélkül való szőlő. Nem hiszem hogy csak egy ember is volna, a' ki ezt által nem látná és nem hihetné. — Videt meliora, probatque, — deteriora sequitur.

Én, a' venyikeiskolát, csak azért mivel' nem volt időm ahhoz, hogy a' pintzében bevert venyikém' ide szánt részét azon kopaszon ültethessem-el az iskolába, gyökeredzni nagyon kezdett tsemetékéből ültetem-be; mellyet senki-nek-sem javasolhatok a' kopasz venyike felett: mert ehhez-képpest semmit-sem ér. Szőlőültetés' közepe' táján, elő-vettem mintegy 8000 venyikét a' pintzéből. Eltemettem ezt annak elég természet-elleni módján, a' felső kútam' föld-emelettje előtt, két olyan kerek gödörbe, fővel lefelé, a' melj gödrök' méjjsége 2 talp, és a' fenekék egyenes vólt. A' venyikék' tövét, mely felül tsupa egyenes vólt, beterítettem mohval 2 újnyi vastagon, ezen felül jó régi porganés földel 3 újnyi vastagságra. Meglőtoltam azt, mikor kívánta, öntöző rostás kanna-val. Négy hét-múlva kiszedvén, elültettem egyenesen állogatva, 1 talp távolságu sorokba, egymáshoz két újnyira. Hosszú gyökerei miatt, az ültetés, inkább vólt motsok, mint munka. A' mellyeknek igen rövid, vagy még, csak tapló-gyökerek vólt, mind gyönyörűen megidültek: amazok közzül sokat elhántam, 's a' földben is elveszett közel 200 szál. Két hét alatt az egész iskola, 3 szakaszban 15 sor, tsupa zöld vólt, tele gyümölyssel és virággal, mellyet utóbb mind elrugott. Második nyáron, mikor ott hagytam, számlálhatatlan termés vólt rajta.

Nints jobb a' Venyikeiskolába a' kopasz, egészséges, azon esztendei venyikénél; mellyet Novembertől-fogva Áprilisig, mikor az idő engedi, mindég lehet szedni. Egymáshoz 3 hüvelyknyire, a' sorokat 18-ra ültetni, elég ritka, nem csak egy, hanem 2 -- 3 esztendeig ott hagyandó tsemetének is. Egy szőlőmivelőnek, nem lehet ennél kedvesebb és óltsóbb szaporúsága.

28. §. Száraz őszön és télen, attól-fogva, mikor már a' dér (hóharmat) a' venyikét leveleitől egészen megfosztotta, lehet a' venyikéről nevelendő szőlőt és venyikeiskolát bizodalommal ültetni, valamikor a' fagy és külső hideg vagy esső engedi. De tsakugyan nints párja a' kellemetes szép időjü tavasznak és ősznek, ha a' Sz. Mihály' nyara hosszason tart, mint olykor Karátsonig, 182 $\frac{1}{2}$ -ben Sz. Mihály-naptól-fogva Sz. Györgynapig. — A' tzölöpös ültetésnek, különösen, kellemetes idő jó, mint a' munka' fojásából észre-vehetni. Előbbvaló ez a' mód minden képzelhető szőlőültetés-módnál, akarmiféle tekintetbe vegyük azt; tsak egyszer a' szőlősgazda szüntelen-tartó venyikeiskolával bírjon, azon említett esméretes és émejgős munkával 's rendezavarral járó homlítás' (bújtás') elkerülésére: mely munkára én, ha ezer nyilas szőlővel bírnék is, egy órát nem vesztegetnék. Egy, 3 -- 4 ezer, mindenkor kész, egy, két és talán 3 esztendő tsemetékéből álló iskolával ára lehet menni, hogy az anyaszőlőnek soha csak egy tö híjja se lessz; és, 3 -- 4 esztendei figyelmes mustrálás után, tsudául lehet abban egy meddőt vagy rossz fajtát találni, 's a' rend, örökös. — Van-é oly' fősvény, a' kinek ennél is több kívánsága vólna, a' szőlőgazdaságra-nézve?

20. §. A' rend' megbetsülhetetlen hasznát csak olyan ember' kívánságára lenne szükség' leírni temérdek beszéddel, a' ki még most is csak ott van, hogy azon hasznokat, holott szőlős-gazda, magától észre nem vette. Egy munka sints a' szőlőn olyan, melyben a' szőlőrend segedelműl nem volna: semmi-sem igazíthatta a' természetet a' szőlő' munkamívében (mechanicájában) hasznosabb útba, a' quincunx-ültetésnél. — Tsak olyan ember ne szőljön a' dologba, tapasztalásból, a' ki egy módnál többet nem próbált: ellenben, ugyanaz az ember, mint elmés, és a' szükséges tudományokkal, mint gyökér-értelmekkel (principiumokkal) bíró, sok jót mondhat és tehet.

Az erdélyi szőlőmivelés' közönséges módja (van már oly' helyt nem-közönséges mód is) egy a' maga' nemében. Koránt-sem akarjuk azt, a' Szatirikusok' fantsalgásával gúnyolni; hanem, jónn törekedő tiszta kinyílt szívvel mondjuk, tsak eszméltetésül, hogy annál haszontalanabb módja a' szőlőmivelésnek, Európában egy sints. Avvagy nem elég-é ennek megbizonyítására, tsak ez a' negativa erősség, hogy azt, az Erdélyi szőlős-gazdáknál sokkal híresebb szőlős nemzetek — Frantzia, Spanyol, Rajnamejjékiek, Austria és Magyarország — nem követik: ezek pedig egymásét telyes erőből tökéletesebbítik. — Más a' lugas; mely egyszerü magánosságában, hol gyönyörködtető, hol árnyéktartó, hol határozó tzélből van ott: más az Olaszországi diófánnyi tövek' vadon-termő tréfajok és föld' szükebeli kéntelenségjek is. De az erdélyi mondott mód, mellyet az említett Nemzetek, még a' Columella' szavára-sem követnek, valóban nem tsak

hegyes-völgyes Tartományban, hanem még a' síkon, a' mezőségen is utolsó módi lenne. Nem kell hallgatni ára az ittott hallott, hibás tapasztalásból következő Próbáltukra. Mert ha az illendőket, a' Magyar- és több országi ültetés-és mivélés-mód mellett, híven, nem oláhparasztoson, elkövettjük, sok tekintetben, talán még jobb hely Erdély a' tőkés szőlőnek, mint némely más boros-ország. Völt-é már valaha nagy hideg és hó az erdélyi szőlők között, mint például Magyarországon a' Balaton mellett, a' hol híres bor terem, — Június' utólján és Júl. 14-edikén, 1798-ban? — kövte hihető. —

Az erdélyi szőlőmivélés' közönséges módja, az említett római derék-ember' bölts beszéde után, akkori oloszországi szokásnak és a' mai vad-szőlőknek a' mássa. Látott-é ember, Erdélyen kívül, 4 öl magasságnyi szőlőkarót a' szőlőtő mellett állani, a' nélkül hogy három negyedrészenek dolga és haszna volna? — 's olyan szőlőtöveket, mellyeken (többnyire) 2 sőt 3 talpnaira is a' földhöz, semmi-sints: de 5 talpon felül is ritkán, 's a' mi van, rossz; — még is 4 öles karó? — Terem, terem, gondos munka mellett, az erdélyi, jó helyt, délkeletnek, délnek és délnyúgotnak lejtő tanyán fekvő szőlő valódi jó bort, 4--5 akó helljett, egygyet, mivel' 4, 5, sok helyt 10 tőke helljett, egy kaskaringós, mindenfelé rogyó-dülő lugas-forma vén venyike foglalja-el a' helytet. De ha azon helyten, tsak 5--6 tőke volna, 's ezt 4 talpnál magassabbra nevedekni nem engednők, 's éppen akkora magasságu ($4\frac{1}{2}$) hasogatott fenyő-karókkal (vagy semmivel-se: mert, e-

sem újság Magyarországon, a' 12 -- 15 hüvejk-magasságra hagyott tőkénél, nevezetesen kieszthely mellett) karóznók, a' természetlen és tse-nevészebb hajtasokat gyenge-korokban a' tőkéről letördelnők, hogy így, nap, szellő, esső egyre járhatná azt; — ha négyannyi borra nem, legalább kétannyira és jobbra, számot lehetne tartani.

Ha az erdélyi szőlőnek, a' mostani mive-léshez illő sűrűségét megadják, mely 16□ talp-nál kevesebb nem lehet; már, kevés hasznát veheti a' föld a' napnak; pedig, ezt kellene annak inkább forralni, mint-sem magát a' gyümölsöt. A' soros tőkés szőlőt, bokronként, mindég süti a' nap, 's óltalmazza az árnyék, szoros intézet mellett változtatva. Egyik tövet éppen annyi ideig süti az, mint a' másikat, annyi ideig enged neki árnyékot, mint a' másinak.

30. §. A' tőkére ültetett Budai újj szőlő' azon esztendei utolsó mivelete, volt egy rendes kapállás, melynél ára az egyre kellett, fedés helyett, igyelni, hogy a' tsemete mellett gödör ne maradjon, melyben a' víz annak idejében megállhatna.

Ha a' leírt és vóltaképpen virágzó szőlő' ültetése' módjának találkozna kedvellője, leg-alább próbatévője 's követője, lakhelyemhez közel; a' Főzjő' kedvéért örömost útba indítanám a' munkát, egy óra alatt, azon kötés mellett, ha az ezen íráshban előadott megkíván-tató készségek hiba és fogyatkozás nélkül lennének együtt a' munkához-fogás előtt. És ha a' venvikék is azon tökéletességgel lennének készen; merem ígérni, hogy a' mit saját ke-zeimmal ültetek, vagy akarki jó-lelkű ember, azon intézetek szerént ültet; azok között tsak

egy plánta-se lessz, mely a' Birtokost megtsal-ja. De, — miért is ne lehetne és kellene azt, legalább kitsinyben, 50 -- 60 □ ölon, minden kár nélküi, tsaknem semmi költséggel — mert egyebet nem mondhatni — megpróbálni, a' mi, a' várt vagy nem reménylett kimenetel által, a' félénk közönséget meggyőzhetné arról, — ha ez a' fontos lépés hasznos lessz-é vagy káros a' Hazának, — méltó lessz-é követésre vagy nem? — A' ki semmit nem próbál, óltsó-szer-rel, kétségest; az, semmit-sem nyer és min-dent vesz: mert azt, tsakugyan egy okos em-ber-sem teszi többé-fel, hogy az embernek egy tapodt-se vólna szüksége a' további pallérozó-dásra? — Vetkezzük-le a' felettébbi magaszere-tet, azt a' gyalázatos egoismust: mert az által tsak a' szegény Haza szenved.

31. §. Nem tehetek kárt senkinek, ha a' Magyarországi lególtsóbb szőlőkaró' készítése' módját, a' tőkés szőlő' mivelésére fanyalod-ható erdélyi szőlős-gazdák' kedvéért, de a' magyarországiaknak is, a' kik azt nem, vagy nem-jól tudják, röviden leírom.

A' Szőlőkaró' készítése' módja —

Ebből áll: — Összel vagy télen, mikor le-het, össze hordatunk egynehány szál egyenes, és görts (göts, bog) nélkülvaló fejer- vagy ve-res-fenyőszálat. Minél-szebb a' szálfá; annál óltsóbb és szebb lessz a' karó. Mert, szép fá-ból hasogatott 3000 karónak (egy napi téli-munka 2 emberre) nem esik egy jó fűtet szálkás forgátsa.

Mikor osztán a' tél legkegyetlenebb és szá-raz, neki áll két Faragó — két Kapás — és a' szálakat 5 vagy 4½ talp hosszúságra, nagy fű-

résszel eldarabolja. Egyik ember, a' darabok' végének neki tart egy széles-élű fejszét, fafek-tében, fent, középen és alól. Ismét középre tartván a' fejszét, a' fa, egy ütésre, ritkán ket-tőre, végeslő-végig pattan, ha jó fagyos. — Az egész mesterség ebből áll: mert azután, a' fe-leket 's apróbbakat, egy ember is jádzva el-hasogathattja.

Egy szép, 15" hüvejk vastagságu gerendá-ból, melynek vége' lapja 150 □ hüvejk, telik legalább 1200-1500 jó karó. Az ilyen szál, mely Pesten 10--12 for., Erdélyben nem lessz drágább 6 forintnál? Hasogató munka legyen 2 for. (Pesten 25 garas). Egyegy fejrő karó, mely 12 esztendeig, ha veres, 20-ig szolgál-hat, kerül, minden képzelhető költséggel egy-gyütt, fél rosz krajtzárba. Pesten, készen árúlják ezerét 10--12 forinton a' fejrőnek, 18--20-on, a' veres-fenyőét. — A' magyarországi hasoga-tott tölgyfa-karó eltart egy ember-nyomig, 53 esztendeig; mert, egy ember-nyom ennyi, az-ért, mivel' 20 esztendeig és 53-an túl, az em-ber olyan mint egy élőfa; melynek a' teteje, a' gyengéje, kevés-hasznu; a' töve pedig sor-vadni kezd; a' közepe mindenre hasznos, ha jól kifaragják. "A' faragatlan ember végeslő-végig haszontalan."

32. §. A' szőlőnek karóval-ültetése' mód-ja, Magyarországon nem újság, nevezetesen, a' homok- és más puha vagy megpuhított, fel-bontzott földben (ez az utolsó ritka madár a' Hazában): de olyan rend- és szertartással, mint itt látók, sehol-sem esmértes. Amaz, minden képzelhető elő-keszület nélkül, elin-dül, mint Balás' az ütközetbe, mintha éppen fűszát ültetnék a' motsárba, — mint mikor

a' Kalmár vásári sátorot készít. Lessz abból kerti (síkon termő) szőlő szintűgy: de, mi-tsdós? — nem szükség' fejtegetni.

33. §. Jó a' szőlőmiveléshez, valamint a' gyümölcsfa-miveléshez is, akarmiféle gané és trágya, azon egy kötés alatt, hogy az éretlen gané a' fa' gyökereit, maga ne érje, hanem tsak a' leve: de, szőlő- és gyümölcsfa-ültetés-hez, nem tsak nem jó közvetlen a' gyöke-reken és alatt, hanem, valódi önkéntes kárté-tel: mely akkor-nap', kétségekivül nem tettzik-ki. — Akarmiféle faplántának, sőt általában, akarmi plántának e' földön, legjobb trágya a' ganélé, — érdekelve vagy közvetlen, mind-egy. Ezt pedig igen könnyű készíteni, mun-ka nélkül is, tsak egy jó gödör és esső által, mint a' Pallérozott Mezei-gazdaságban láthatni (I. Dar. 182. lap).

34. §. Könnyen azt vethetné még valaki ezen szép-soru ültetés ellen, hogy, — Ez a' mód, egyedül-tsak szép és derék-szegletes for-májú földön volna végbe-vihető, mint a' mun-ka' fojamattjából láthatni. — Ere én, először mindenséges (universalis) feleletet adok; melyből észre-vehetni, hogy az Olvasónak — akarjuk vagy nem — mindég marad egérüt a' gondolkozásra. Ha tudniillik a' Szerző azt, a' mi az elméjében a' felvett dolgot illetheti, írásban mind elő-adná; soha-se lenne vége a' könyvírásnak. De, kirekesztőleg, a' nehésség' elhárítására, azt mondom, hogy — Ha a' hat-szegletes ültetést, akarmilyen otromba-formá-ju földön, és akarhol kezdjük is el, ha bár a' közepén és akarhogy állva, ha egyszer 3 vagy négy rendszabó-létz' allját jól elvégeztünk, és akkor, a' szegeken kívül, minden mérő-szer-

számot fére teszünk is, azon a jól kiszabott egynehány lézrats' allján jól álló szegek' nézése által, az egész otromba földet, ha 50 nyilas vólna is ez, egész' tökéletességű hat szegletű rendel lehet terjedtségmérés: módon, kandiáló igazgatás által beültetni. Nem is megyen ez másképp' az egyegy fajta gyümölcs-fák' ültetésénél; mellyekhez rendszabó gerendát tsak úgy készíttetnénk, ha tíz -- 12 emberrel akarnók azt emelgettetni, szükségtelenül. — Mondok még egyet. —

35. §. Ha a szőlőtáblán, akarhol, nem útat, hanem tsak nyilást, szélesebb vagy keskenyebb ösvényt kíván valaki a szőlő között hagyni; ezt, munka-közben, tsak egy vagy két sor' által-ugrásával is megteheti, mint a budai alsó kertben egy nagy fél (Y) formát, az alsó kúttól a felső hófalig, 's odább, egy más egyenes keskeny ösvényt láthatni. Az ugrás abból áll, hogy a kívánt nyílás mentéből ki kell a szegeket hagyni. Az ilyen, többnyire hárántékos ösvények, szükségesek szőlőmivelés-közben, — karózáskor, metzés-kor, trágyázáskor, szüretkor, 's egyéb foglatosság idején is, holmit idestova, néha tadjitskával is hurtzolni. — A' többit a bölts Olvasóra hagyom; míg valami előfordulható új nehésséget nem hallok.

H. Sz. P. F.

Hir. tántoi ketha Feseng

